

Asia: VN/32974/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista

Lausunnonantajan lausunto

Onko oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisuudistus tarpeellinen?

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistus on tarpeellinen. Uudistuksessa ei kuitenkaan ole huomioitu koulutuspoliittista näkökulmaa yhtenäisestä koulutuspolusta varhaiskasvatuksesta esi- ja perusopetuksen kautta toiselle asteelle. Varhaiskasvatukseen (540/2018) vuonna 2021 tehdyillä muutoksilla (1183/2021) luotiin tuen osalta aiempaa vahvempaa jatkumoa ja yhtenäisyyttä varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen välille. Varhaiskasvatuslain muutoksilla (1183/2021) säädettiin lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen annettavaan yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen, tuen toteutuksesta sekä tuen tarpeen arvioinnista. Esi- ja perusopetuksen tukeen nyt esitetyillä muutoksilla tämä yhtenäisyys ja jatkumo jälleen kadotetaan. Yhteneväinen käsitteistö ja tuen malli auttaisi eri toimijoita, huoltajat mukaan lukien, hahmottamaan tukeen liittyviä asioita ja yhtenäistämään kasvatuksen ja koulutuksen jatkumoa.

Uudistusta tarvitaan, mutta tällaisenaan se on kovin suuri. Kolmiportaisessa tuessa on havaittu tiettyjä ongelmakohtia, mutta mallia olisi voinut näiltä osin tarkentaa ja kehittää. Jos ehdotus tulee toteutumaan tällaisenaan, muutos on suuri ja sen haltuun ottaminen tulee viemään paljon aikaa kentän opetustyössä. Ehdotuksessa palataan osittain entiseen jakoon yleis- ja erityisopetuksesta, nyt käsitteillä ennakoiva ja oppilaskohtainen tuki, vaikka inkluusio onkin nostettu ehdotuksessa (ei kuitenkaan lakitekstissä) aiempaa paremmin esiin. Huolenamme on, miten he, jotka eivät tunne lainsäädäntöä tarkasti, tulevat tulkitsemaan jatkossa tuen tarjoamista.

Onko oppimisen ja koulunkäynnin tuelle määritelty kokonaisrakenne tarkoituksenmukainen?

-

Onko ennakoivia tukitoimia koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

Herää huoli, miten varmistetaan yhdenvertaisuus luokkien ja koulujen välillä ennakoivien tukitoimien tarjoamisessa ja etenkin siirtymässä oppilaskohtaisiin tukitoimiin. Tehostetun ja erityisen tuen tarjoamisessa raja on tähän saakka ollut häilyvä. Ennakoivien ja oppilaskohtaisen tuen raja saattaa myös jatkossa olla häilyvä. Miten jatkossa varmistetaan, että kaikilla opetuksen järjestäjillä ja opettajilla on sama näkemys siitä, milloin siirrytään oppilaskohtaisiin tukitoimiin?

Onko oppilaskohtaisia tukitoimia koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

Oppilaskohtaiset tukitoimet korostavat erityisopettajien ja erityisluokanopettajien antamaa opetusta, mikä parantaa oppilaan oikeutta saada tukea. Kuitenkin mikäli oppilas opiskelee pääsääntöisesti yleisopetuksen luokassa, myös luokan- ja aineenopettajan merkitystä tuen antajana tulisi vahvemmin tuoda esiin.

Onko tuen asiakirjoja ja hallintopäätöstä koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

Tukea koskevaa hallintopäätöstä sääntelevät ehdotukset ovat tarkoituksenmukaisia ja kaivattuja monelta osin: on kaikkien asianomistajien edun mukaista, että oppilaan tukea ja oppimäärää koskevan päätöksen yhteys hallintolakiin on selkeä. Myös hallintopäätöksen sisältöä ja perusteluja koskevat täsmennykset ovat tervetulleita.

Yhdenmukaisuuden ja läpinäkyvyyden varmistamiseksi esitys tarvitsee kuitenkin vielä lisää taustamateriaalia ja ohjeistusta. Esityksessä puhutaan (s. 76-77) opetussuunnitelmasta poikkeamiseen liittyvistä erilaajuisista kokonaisuuksista. Tarkoittavatko ne esim. Yhteisesti määritellyjä tavoitteita, joiden hallintaan tuleva toisen asteen opetuksenjärjestäjä voi luottaa, jos ne on hyväksytysti suoritettu?

Kun esityksessä todetaan, että hallintopäätöksen tarkistamisveloitteesta luovutaan, tarkoittaako se, että kerran tehty päätös on voimassa niin kauan, kunnes se kumotaan? Sinällään voimassaoloon liittyvä muutosesitys on tervetullut, koska kentällä on vaihtelevia käytäntöjä, päivitetäänkö hallintopäätös ainoastaan nivelvaiheissa vai kahden vuoden välein, joka on useissa tapauksissa hallinnollinen lisärasite. Herää kysymys, miten esityksen tekijät ovat ajatelleet huolehdittavan siitä, että oppilaan koulunkäyntiä ei jää kuormittamaan asiansa ajaneet tukipäätökset, joiden mukaisia tukitoimia oppilas ei enää tarvitse.

Muutosesityksessä esitellyt tarkennukset monialaisen ja moniammatillisen työryhmän erottamiseen sekä molempien roolin selkiyttäminen tukipäätöksen valmistelussa ovat erittäin tervetulleita. Esitys on luettavissa hallinnollisesta näkökulmasta niin, että aikaisempi velvoite käsitellä pedagoginen arvio ja suunnitelma moniammatillisesti poistuu ja sen voi tehdä opettajalähtöisesti, jos moniammatillisuuden hyödyntäminen ei ole tarpeen.

Onko teillä täydennettävää esityksen vaikutusarvioihin?

Lakiuudistuksen myötä erityisopettajien koulutuspaikkoja tulisi lisätä. Tässä tulee huomioida alueellinen tarve ja ottaa suunnitteluun mukaan eri yliopistojen erityisopettajakoulutukset, jotka osaavat parhaiten itse jakaa koulutettavien paikkamäärän yliopistojen kesken.

Tämän lisäksi tulee varmistaa, että tulevilla luokan- ja aineenopettajilla on riittävät valmiudet opettaa tukea tarvitsevia oppilaita ja ymmärtää inklusiivisuus koulutuksen läpäisevänä periaatteena ja arvona, esimerkiksi lisäämällä tutkintoon kuuluvia erityispedagogiikan opintojen määrää. Tämä

varmistuisi esimerkiksi pakollisilla erityispedagogiikan perusopinnoilla (25 op) ja huolehtimalla luokan- ja aineenopettajien kouluksiin sisältyvästä inklusiivisuuden periaatteesta.

Onko teillä parannusehdotuksia esitysluonnokseen?

Suomalaista perusopetusta on linjattu kehitettävän inklusioperiaatteen mukaisesti. Tähän mennessä tämä ei ole suoraan käynyt esille perusopetuslaissa. Ehdotammekin, että perusopetuslakiin lisätään maininta opetuksen toteuttamisesta inklusiivisten periaatteiden mukaisesti, kuten varhaiskasvatuslaissa on tehty.

Oppilasmäärän rajaaminen viiteen oppilaskohtaista tukea saavaan oppilaaseen opetusryhmässä saattaa tuoda kouluille haasteita. Oppilaskohtaista tukea saavien oppilaiden määrä voi myös vaihdella vuoden ja vuosien aikana. Erityisesti oppilaan sosiaalisen luokkaympäristön ja yhteenkuuluvuuden tunteen näkökulmasta on tärkeää turvata, että oppilailla on jatkumo luokkayhteisössään, ja resursseja kohdennettaisiin vaihtelevissa tilanteissa luokkaan, eikä luokkaa hajautettaisi. Inklusioperiaatteen mukaisesti oppilaalla tulisi olla oikeus käydä lähikouluun. Jos oppilas kykenisi opiskelemaan lähikoulunsa opetusryhmässä, mutta ryhmässä on jo viisi oppilaskohtaista tukea saavaa oppilasta, miten käy oppilaan oikeuden opiskella lähikoulussa?

Ehdotuksessa mainitaan sairaalakoulujen konsultatiiviset palvelut, mutta olisi syytä tarkastella myös kansallisia muita konsultatiivisten palvelujen tuottajien roolia. Esimerkiksi Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri tarjoaa palvelujaan eri tuen tarpeisten oppilaiden opettamiseen (ml. vaativan tuen oppilaat) ja nämä konsultaatiopalvelut tukevat oppilaiden opiskelua omassa lähikoulussaan.

Voit jättää kommentit lausuntoon myös liitteenä

[Tiivistelmä_OY.pdf](#)

Mononen Riikka-Maija
Oulun yliopisto - Erityispedagogiikka